

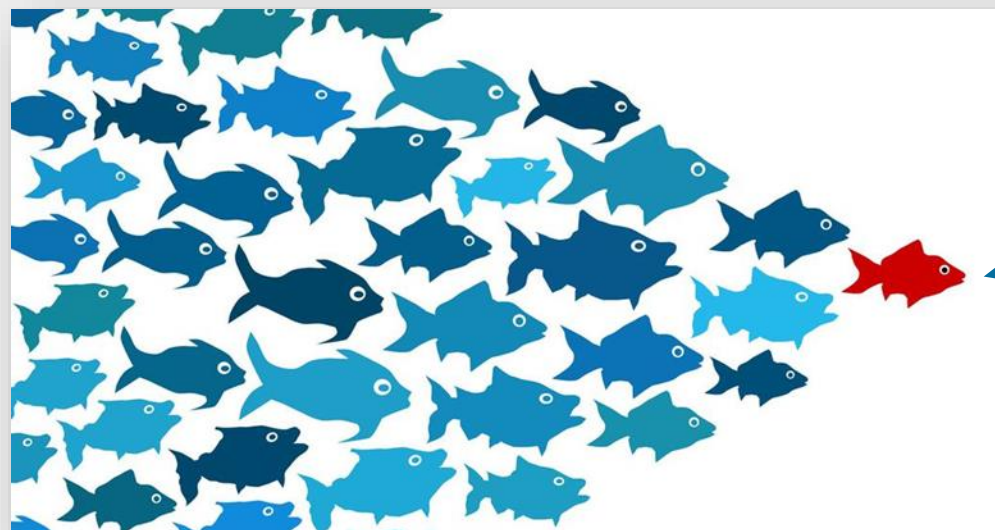
אגף תכנים, תכניות,
הכשרה והשתלמויות

משרד החינוך

נושא: מנהיגות

יחידת פעילויות לכיתה ז' בנושא: מעשה המנהיגות כמזמן משמעות

"אם מעשיך נותנים השראה
לחלום יותר, ללמוד יותר, לעשות
יותר ולהפוך ליותר, הרי אתה
מנהיג"

(ג'ון קווינסי אדאמס. הנשיא השישי של ארה"ב)

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

מהי מנהיגות?

פעילות מס' 1

מנהיגות וביטויים שונים של מנהיגות:
מיהו מנהיג? מה מגדיר אדם כמנהיג?

ידע: מהי מנהיגות?
(ראה קישור לידע)

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

צפייה בסרטון "מהי מנהיגות" (עד דקה 3:19)

תקציר: הסרטון מציג מנהיגים שונים מהעולם ומעלה שאלות בעזרתן יוכלו התלמידים להיחשף לאתגרים להם נדרשה מנהיגות בעולם.

שאלות לדיון:

- מהי מנהיגות עבורכם?
- ציינו מנהיג אחד מתוך הסרטון איתו הייתם רוצים להיפגש?

מיומנויות

ערכים

פרקטיקות

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובאלית.

סקרנות, שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות, מחשבה עצמאית ויחזמה, השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה, סולידריות ועזרה לזולת, מעורבות חברתית ואזרחית

חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה
עידוד מעורבות חברתית

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

פעילות מס' 1

מהי מנהיגות?

תקציר: נכיר לעומק מנהיגים שונים ונבחן את השפעתם על החברה, נבין מיהו מנהיג, אלו תכונות דרושות למנהיגים? האם כולנו רואים באותם אנשים מנהיגים?

מהלך הפעילות:

התלמיד יבחר מנהיג/ה מגוריית המנהיגים המוצגים בפניו או כל אחד אחר אליו הוא מתחבר. עליו לכתוב בעזרת שאלות מנחות קווים לדמות המנהיג/ה שבחר:

- מי המנהיג/ה?
- מהי התקופה בה הנהיג/ה?
- את מי הנהיג/ה?
- מה השינוי שהדמות רצתה לחולל? כיצד הצליחה לעשות זאת? המורה יזמין את התלמידים להציג את הדמויות שבחרו בפני הכיתה.

שאלות לדיון במליאה:

- מה חיבר אתכם לדמות שבחרתם?
- האם יש קווים משותפים לדמויות שנבחרו בכיתה?
- מה הפך אותם למנהיגים מעוררי השראה ומחוללי שינוי?

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.

תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.

בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובלית.

מיומנויות

סקרנות, שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות, מחשבה עצמאית ויחזמה, השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה, סולידריות ועזרה לזולת, מעורבות חברתית ואזרחית

ערכים

חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה
עידוד מעורבות חברתית

פרקטיקות

"ישנם שני סוגים של כוח. האחד מושג על ידי פחד מעונש והשני על ידי מחוות של אהבה. כוח המבוסס על אהבה הוא חזק וקבוע אלף מונים מזה המושג דרך פחד מעונש"
(מהטמה גנדי)

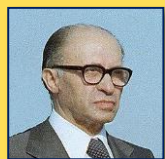
"זה לא עניין של כסף, זה האנשים שאתה עובד איתם, ואיך שהנהגת אותם והובלת אותם לזה"
(סטיב ג'ובס)

"הצעיר הוא בעל עיניים טובות יותר, אך הזקן מיטיב לראות ממנו"
(הנרייטה סאלד)

"במהלך השנים למדתי שכאשר אדם נחוש בדעתו, הוא משתחרר מהפחד. לדעת מה צריך לעשות מגרש את הפחד"
(רוחה פארקס)

"גם המובן מאליו צריך שייאמר לפעמים"
(מנחם בגין)

"החיים האלו הם היחידים שיש לנו, ואנו חיים אותם כפי שאנו מאמינים בלחיות אותם, ואז הם נגמרים. אך לוותר על מי שאתה, ולחיות ללא אמונה – זה נורא יותר מלמות – נורא יותר מלמות צעיר"
(ז'אן דארק)

"זה תמיד נדמה בלתי אפשרי עד

שעושים את זה"

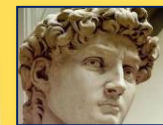
(נלסון מנדלה)

"הנוער בימינו יעצב דמות האדם

בישראל – על ידי חיי מופת"

(בן גוריון)

"מי האיש החפץ חיים? אהב ימים,
לראות טוב. נצר לשונך מרע, ושפתיך
מדבר מרמה. סור מרע ועשה טוב, בקש
שלום ורדפהו".

(דוד המלך, תהילים לד)

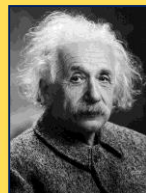

"אני לבדי לא יכולה את העולם, אך

אני יכולה להשליך אבן על פני

המים כדי ליצור אדוות רבות"

(האם תרזה)

"הדרך הנכונה לחנך בני אדם היא

להיות להם לדוגמא"

(אלברט אינשטיין)

"הנהגה זה לא לחלק פקודות, אלא

להושיב את עצמך על כיסא המציאות

ולשאל את השאלות הנוקבות ביותר"

(שמעון פרס)

"תן לכל אחד את הכוח לחלוק

עם כל אחד"

(מארק צוקרברג)

"אנחנו נוטים לשפוט הצלחה על פי גובה המשכורת וגודל המכונית במקום לאמוד אותה על פי איכות השירות ויחסי האנוש."

(מרטין לותר קינג)

"הצלחה היא יחסית ומשתנה מאדם לאדם"

(עדי אלטשולר)

"המנהיג בדרכו, הוא בולט בשדה הקרב ולא באמירות פוליטיות, הוא הראשון והמוביל בעת אירוע, פועל נמרצות כדי להוביל את הספינה לחוף מבטחים ולהגשמת המטרה, אינו חפץ בתמורה ומגלה ענווה"

(סולטאן אל-אטרש)

"כל אחד מכם מנהיג וכל אחד אחראי על אלו שמנהיג אותם..."

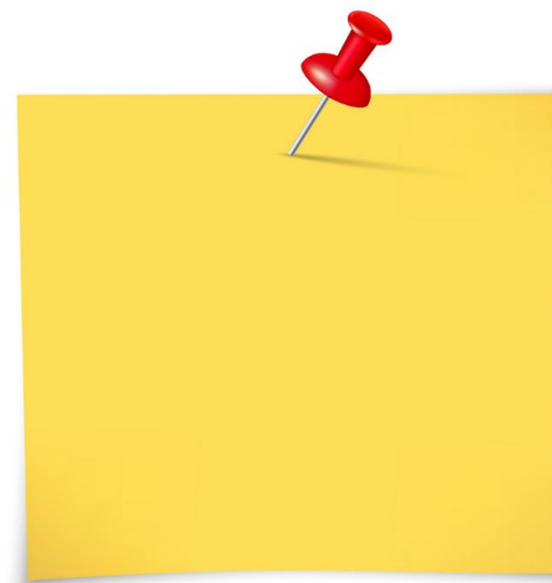
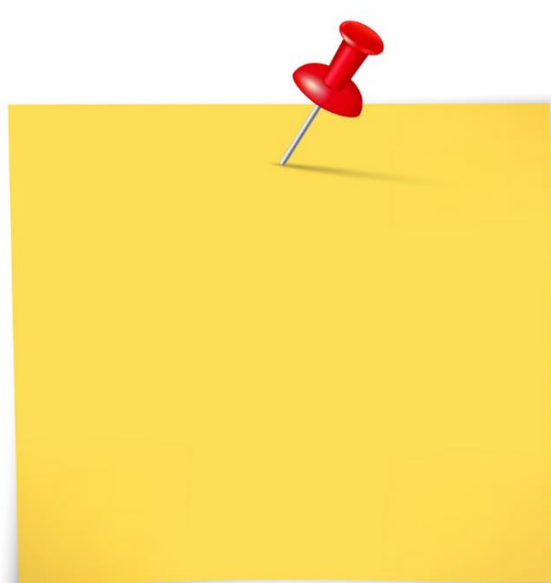
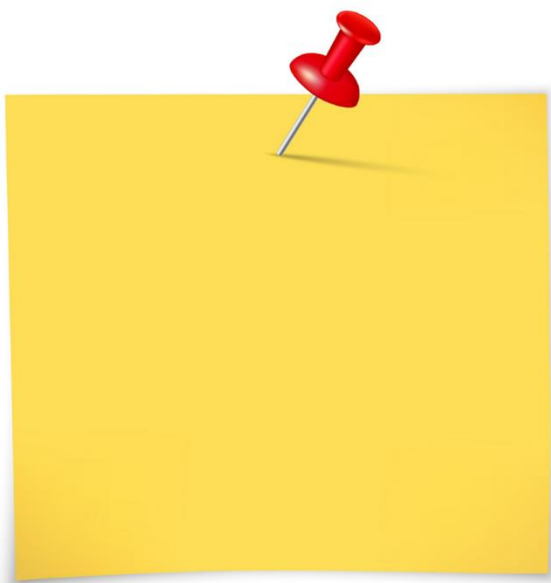
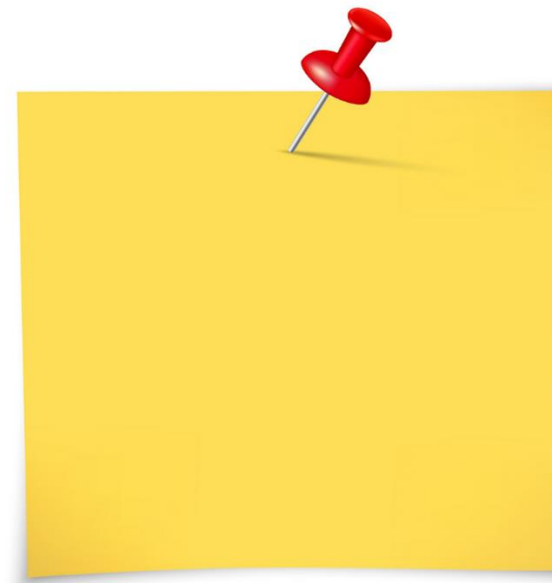
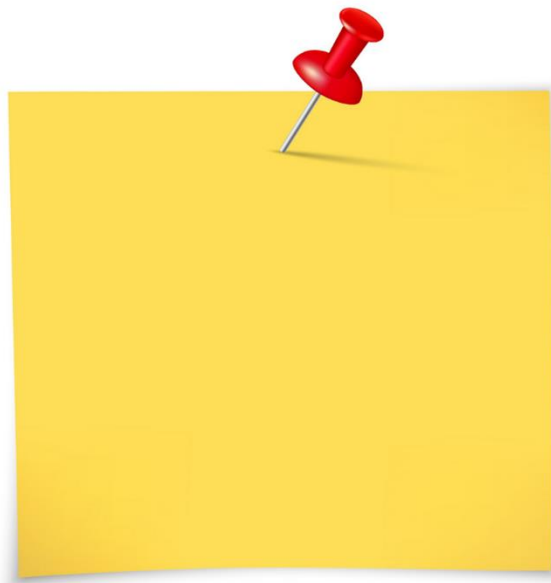
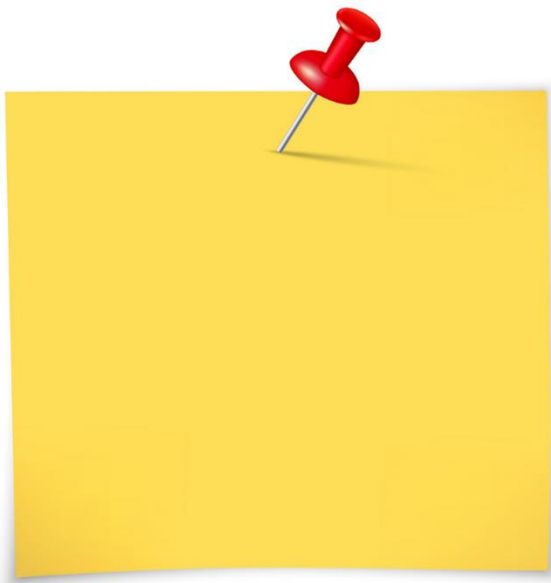
(הנביא מוחמד)

"מנהיג שלא מהסס לפני שהוא שולח את אומתו לקרב, איננו מתאים להיות מנהיג."

(גולדה מאיר)

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

פעילות מס' 1

מהי מנהיגות? (סיכום)

בשיעור זה למדנו על משמעות המילה מנהיגות ועמדנו על מאפייניה וביטוייה. נחשפנו והכרנו מנהיגים שונים בארץ ובעולם אשר חוללו שינויים משמעותיים והפכו למנהיגים דגולים ומעוררי השראה.

ראינו כי קיימים מנהיגים שונים ובחנו לאיזה סוג מנהיג כל אחד מתחבר כאינדיבידואל. כפי שאמר: המהטמה גנדי: **"היה השינוי שאתה רוצה לראות בעולם"**

נסיים עם משפטו של בן גוריון כנער בהמשך הדרך מתוך ההצגה: **"איזהו מנהיג - בן גוריון הצעיר"** שיכול ללוות אתכם.

לסיכום השיעור שאלות למחשבה וצידה לדרך:

- מה לדעתכם המאפיין העיקרי הדרוש למנהיג?
- האם לדעתכם, כל אחד יכול להיות מנהיג? ואם כן, במה זה תלוי?
- האם אתם חושבים שגם בגילכם אתם יכולים להיות מנהיגים?

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובאלית.

מיומנויות

ערכים

פרקטיקות

חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה
עידוד מעורבות חברתית

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

מהי מנהיגות נוער?

פעילות מס' 2

מהי מנהיגות נוער?
במה היא שונה ממנהיגות מבוגרים?
מה הביטויים של מנהיגות הנוער?
מה מיוחד במנהיגות נוער?

ידע: מהי מנהיגות נוער?

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

סרטון על מנהיגות ילדים ונוער - מלאלה יוספזאי

תקציר: הסרטון מציג דוגמה למנהיגות דרך עיניהן של בנות נוער שיצרו אותו. בסרטון מתואר סיפור המנהיגות של **מלאלה יוספזאי**: מנהיגה מלידה, ילדה עקשנית ומלאת תקווה אשר רצתה משהו בסיסי - השכלה לה ולנערות בארצה. אט-אט הפכה להיות הקול הדובר בשמן של נערות אלה ובשמה של חברה שלמה. היא נאבקה בכל דרך אפשרית ובלתי אפשרית למימוש זכות זו.

שאלות לדיון במליאה:

- כיצד באה לידי ביטוי מנהיגותה של מלאלה יוספזאי?
- כיצד לדעתכם, הצליחה מלאלה לגייס למאבק מנהיגים ואת הציבור הרחב?

מיומנויות

ערכים

פרקטיקות

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובאלית.

סקרנות, שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות, מחשבה עצמאית ויחזמה, השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה, סולידריות ועזרה לזולת, מעורבות חברתית ואזרחית

חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה
עידוד מעורבות חברתית

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

פעילות מס' 2 מהי מנהיגות נוער?

תקציר:

נכיר לעומק מנהיגי נוער אשר יצרו שינוי וסחפו רבים למען מטרתם - מבוגרים וצעירים כאחד. נדון בשאלה: מה הופך נער/ה למנהיג/ה?

מהלך הפעילות:

התלמיד יקבל הודעת [וואטסאפ](#) המנחה אותו לבחור מנהיג/ת נוער מתוך רשימה עם קודי QR או דמות אחרת שיבחר.

על מנת להתקבל לקבוצת הוואטסאפ של המנהיג/ה, עליו לענות בוואטסאפ על השאלות הבאות:

- מדוע בחרת במנהיג זה?
- מה הפך אותו למנהיג?
- מה הצורך או ההזדמנות שהוא זיהה על מנת להפוך למנהיג?
- את מי הוא הצליח להוביל/להנהיג?
- את מי הוא גייס לעזרתו?
- מה היית מציע/ה לו לעשות בכדי להמשיך ולהיות מנהיג?

שאלות לדיון במליאה:

- מה מייחד את המנהיג/ה שבחרתם?
- מה הופך נער/ה למנהיג/ה?
- מה היתרונות של מנהיג/ת נוער לעומת מבוגר?

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.

תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.

בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובאלית.

מיומנויות

סקרנות, שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות, מחשבה עצמאית ויחמה, השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה, סולידריות ועזרה לזולת, מעורבות חברתית ואזרחית

ערכים

חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה
עידוד מעורבות חברתית

פרקטיקות

1. מדוע בחרת במנהיג זה? ?

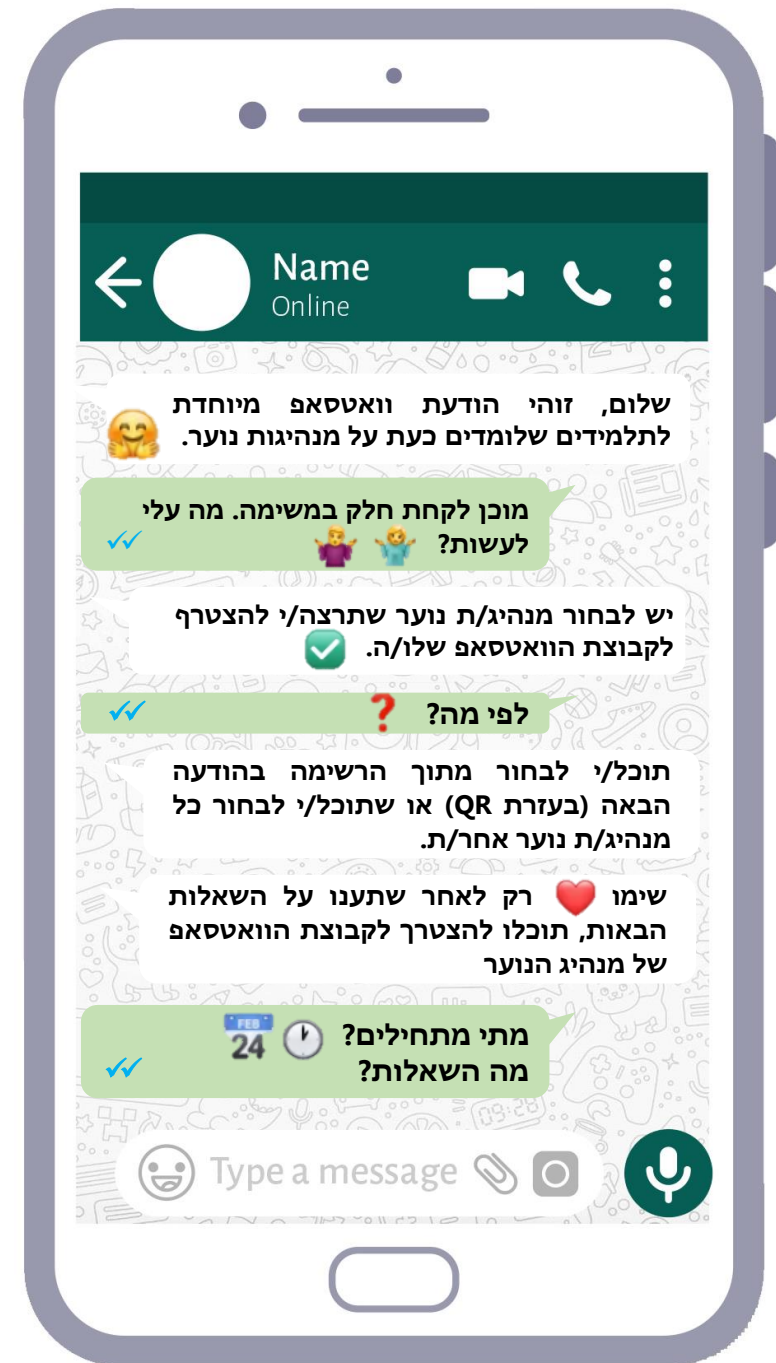
2. מה הפך אותו למנהיג? 💪

3. מה הצורך או ההזדמנות שהוא זיהה על מנת להפוך למנהיג? 🌍

4. את מי הוא הצליח להוביל/ להנהיג? 🏃‍♂️ 🏃‍♀️

5. את מי הוא גייס לעזרתו? 🎒 🎓 👤 👤

6. מה היית מציע/ה לו לעשות בכדי להמשיך ולהיות מנהיג? 💡 💡

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

פעילות מס' 2 מהי מנהיגות נוער? (סיכום)

בשיעור זה למדנו מהי **מנהיגות נוער** והבנו כי בכל גיל יש לנו את היכולת להפוך למנהיגים ואף לבני נוער יש לעיתים, יתרונות על המנהיגים המבוגרים יותר. הכרנו מנהיגי נוער שפעלו מתוך צורך לשנות דבר מה בעולם והצליחו לקדם את מטרותם בעזרת **מעשים**. למדנו כי שינוי יכול להתחיל מצעד אחד קטן...

כפי שאמרה **סורן סוזוקי**, נערה בת 12 שנאמה בקונגרס האו"ם למען הסביבה בכנס שנערך בשנת 1992: **"אתה זה מה שאתה עושה, לא מה שאתה אומר..."**

נצפה בתחילת הנאום של סורן סוזוקי באו"ם

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובלית.

מיומנויות

סקרנות, שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות, מחשבה עצמאית ויחזמה, השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה, סולידריות ועזרה לזולת, מעורבות חברתית ואזרחית

ערכים

חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה
עידוד מעורבות חברתית

פרקטיקות

שאלה לסיכום השיעור:

- חשבו על דבר אחד אותו הייתם רוצים לשנות?

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

ממנהיגות למעשה של מנהיגות

פעילות מס' 3

מהו מעשה של מנהיגות?
האם מעשה של מנהיגות הופך אדם למנהיג?

מעשה מנהיגות

מעשה מנהיגות הוא מעשה החורג מגבולות המוכר והבטוח על מנת לשרת ולהיטיב. מרבית המקרים של שינוי הובלו על ידי אנשים אלמוניים, שעשו מעשה של מנהיגות. אפילו הגנה של ילד אחד על ילד אחר שקבוצת ילדים נטפלים אליו היא מעשה מנהיגות. [מידע נוסף על מעשה מנהיגות](#)

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

תמר וילדי משפחת בוכריס בימי הקורונה

תקציר: סיפורה של תמר היינמן בת ה-16, מהישוב תל ציון שבבנימין. שלמרות הסיכון לחלות, התגיסה לטפל ולשמור על ילדי משפחת בוכריס שהוריהם חלו במחלת הקורונה והם נשארו לבדם בבית.

שאלות לדיון:

- האם הייתם מגדירים את המעשה של תמר כמעשה של מנהיגות? הסבירו מדוע?

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובאלית.

סקרנות, שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות, מחשבה עצמאית ויחזמה, השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה, סולידריות ועזרה לזולת, מעורבות חברתית ואזרחית

חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה
עידוד מעורבות חברתית

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

ממנהיגות למעשה של מנהיגות

פעילות מס' 3

תקציר: בחלק זה ננסה לבחון כיצד אנו יכולים לעשות מעשה מנהיגות, להשפיע ולקדם צורך אותו אנו מזהים במרחבים שונים בחיינו.

מהלך הפעילות:

המורה יפעיל את [גלגל המזל](#) ויעצור אותו.

על פי התוצאה שהוגרלה לתלמיד בגלגל המזל - עליו לציין שני **מאפיינים טובים** למרחב שהגריל

ושני **מאפיינים הזקוקים לשיפור**.

כל תלמיד יציע מעשה אחד, קטן או גדול, אשר ניתן לעשותו בכדי לשפר את אחת מהבעיות שציין.

במליאה: התלמידים יציגו את הרעיונות שלהם, כל אחד על פי המרחב שהגריל בגלגל המזל (כל ההצעות ירוכזו יחד על גבי בריסטול גדול שיתלה בכיתה).

שאלה לדיון:

- חשבו על רגע בחיים בו המנהיגות שלכם באה לידי ביטוי באחד מהמרחבים שהזכרו בשיעור (אפילו מעשה קטן).

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

מיומנויות

ערכים

פרקטיקות

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.

בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובאלית.

סקרנות, שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות, מחשבה עצמאית ויחמה, השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה, סולידריות ועזרה לזולת, מעורבות חברתית ואזרחית

[חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד](#)
[ביצועי הבנה](#)
[פיתוח נקודות מבט מגוונות](#)
[הכרת השונה](#)
[עידוד מעורבות חברתית](#)

לחצו כאן להפעלת גלגל המזל

תיק תכניות לימודים - יחידות הוראה

ממנהיגות למעשה של מנהיגות (סיכום)

פעילות מס' 3

בשיעור זה עסקנו בהבחנה שבין מנהיגות לבין מעשה של מנהיגות. נחשפנו לאנשים אנונימיים שבזכות מעשה אחד של מנהיגות, גרמו למקבלי ההחלטות לשנות החלטות הוותיקות. הבנו כי בעזרת מעשה אחד (לעיתים, הפשוט ביותר) גם אנחנו יכולים לשנות ולענות על צורך מסוים בסביבתנו או אפילו בעולם כולו.

סיפורה של ויקי כנפו, משקף את הדיון שקיימנו בשיעור: ויקי כנפו יצאה מביתה שבמצפה רמון ביולי 2003 לצעדת מחאה רגלית של כ- 200 ק"מ-עד למשרד האוצר בירושלים. ויקי לא חשבה שתהפוך למנהיגה, היא רק רצתה למחות בדרך היחידה שהתאפשרה לה מבחינה כלכלית ונקטה במעשה אחד של מנהיגות. בעקבות המעשה הזה, סחפה אחריה רבים. את המשך הסיפור, נראה בסרטון הבא: [ויקי כנפו שוב צועדת](#).

"אני לא מצפה מהעניים שייצאו לצעוד, אבל אני כן מצפה שנהיה חברה ערכית, שנחשוב על האחר, נהיה ערבים זה לזה ושהחזק יחשוב על החלש..." (ויקי כנפו)

לסיכום השיעור שאלות מחשבה:

- מה לדעתכם הפך את ויקי כנפו למנהיגה?
- לו הייתם אחד מהמנהיגים שעשה מעשה ששינה סדרי עולם, מה המעשה הבא שהייתם עושים או שמא הייתם מסתפקים במעשה מנהיגות אחד?

פתיחה

גוף - מהלך

סיכום

קוגניטיבי: חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית.
תוך אישי: מודעות עצמית, הכוונה עצמית.
בין אישי: מודעות חברתית, התנהלות חברתית, אוריינות גלובאלית.

מיומנויות

ערכים

פרקטיקות

חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
ביצועי הבנה
פיתוח נקודות מבט מגוונות
הכרת השונה

מיומנויות הבוגר 2030

סוג המיומנויות	#	כותרות
אוריינות שפתית	1	מיומנויות קוגניטיביות
אוריינות מתמטית	2	
אוריינות מדעית	3	
חשיבה ביקורתית	4	
חשיבה יצירתית	5	
אוריינות דיגיטאלית	6	
מודעות עצמית	7	מיומנויות תוך-אישיות
הכוונה עצמית	8	
מודעות חברתית	9	מיומנויות בין-אישיות
התנהלות חברתית	10	
אוריינות גלובאלית	11	
אוריינות גופנית ובריאותית	12	מיומנויות גופניות

ערכים

פירוט	הערכים
1. עידוד הסקרנות והעניין 2. שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות 3. מחשבה עצמאית ויחמה	אהבת הדעת וחדוות הלמידה
1. הכרות ומחויבות לערכים יהודיים ודמוקרטיים 2. כיבוד סמלי המדינה ושמירת החוק 3. שירות משמעותי 4. השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה	מחויבות לערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית
1. מחויבות לערכי המורשת והתרבות הייחודיים לכל קבוצה 2. היכרות וכבוד לתרבויות ומורשות אחרות במדינה	כיבוד ערכי המורשת והתרבות במדינת ישראל
1. כבוד לאדם, לזכויותיו, לתרבותו, להשקפותיו ולחירויות היסוד 2. שמירה על קדושת החיים 3. כיבוד ההורים והמעגל המשפחתי	כבוד האדם והמשפחה
1. סולידריות ועזרה לזולת 2. מעורבות חברתית ואזרחית 3. מחויבות לטבע וקידום צדק סביבתי	צדק חברתי וערכות הדדיות

ידע – מהי מנהיגות

קיימות מספר רב של הגדרות למושג המנהיגות, דוגמאות מרכזיות:

מנהיגות כמוקד של תהליכים חברתיים: "מנהיג – אדם הממקד את פעילויות שאר חברי הקבוצה"

מנהיגות כפונקציה של האישיות: "מנהיג – אדם המשפיע על הקבוצה בתוקף תכונות אישיות"

מנהיגות כהשפעה: "מנהיג – האדם בעל מידת ההשפעה הגדולה ביותר בקבוצה"

מנהיגות כצורת התנהגות: "מנהיג – אדם המתנהג כמנהיג"

מנהיגות כהובלה: "מנהיג – אדם המוביל אנשים לביצוע המשימה"

במקרא: השורש נ. ה. ג.

בתלמוד: לראשונה מופיע בתקופת התלמוד - "אוי לו לעולם שאבד מנהיגו (בבא בתרא צא)

דוגמאות למושג מנהיגות מחוקרים שונים:

- היכולת להוביל אנשים ולהשפיע השפעה משמעותית על מספר רב של בני אדם, בלי השפעה אין מנהיגות. (פרופ' דוד דרי).
- מנהיגות מבוססת חזון, מניעה לחולל שינוי ולתרגמו לעשייה. (ד"ר גרניט אלמוג-ברקת).
- להנהיג, פרושו לקחת סיכון ולקרוא תיגר על הרגלים, דרכי עבודה וחשיבה בתמורה לחוסר ודאות. (רונלד א. חפץ).
- מנהיגות ניכרת בזכות יכולת ההשפעה של המנהיג ולא מכוח סמכותו (מיכה פופר).

במחקר מזהים 3 סוגים של מנהיגות:

מנהיגות מתגמלת – מנהיגות הבנויה על יחסי תמורה בין מנהיג למונהג (שכר ועונש).

מנהיגות מעצבת – מנהיגות היוצרת שינוי בציפיות ובשאיפות של המונהגים, יוצרת גירוי אינטלקטואלי, אינה מקבלת את הנורמות המקובלות אלא מעצבת אותן מחדש. (מנהיגות המבוססת על פיתוח אישי. אתגור אינטלקטואלי, הנאה השראתית ומודל לחיקוי והזדהות. (Burns).

מנהיגות כריזמטית – פותחה בשנות ה – 80 ע"י באס ואבוליו (כריזמה = מתת אל) מנהיג בעל מאפיינים כריזמטיים (יכול להיות גם מנהיג שלילי. בולט בעיקר בארגונים בשעת משבר (Buss).

ישנן שתי גישות בולטות בתחום המנהיגות המתייחסות לשני מרכיבים עיקריים:

הראשונה - גישת התכונות, מתייחסת למנהיג, כאשר המנהיג הוא אדם הניחן בתכונות מולדות יוצאות דופן, שמכוחן הוא משפיע.

השנייה - הגישה המצבית, מתייחסת למצב, כאשר הנסיבות, ולא התכונות או המאפיינים של המנהיג, הן הקובעות את ההשפעה.

כיום, חקר המנהיגות מתמקד בגישה הרואה במנהיגות יחסי גומלין בין מנהיגים לבין מונהגים. תופעת המנהיגות נובעת מהתייחסות גומלין סובייקטיבית כלשהי, ומסבירה מדוע אדם מסוים ייתפס ויוכר כמנהיג.

ידע – מנהיגות נוער

מתוך המחקר:

לכל מתבגר יש פוטנציאל מנהיגותי, וניתן לטפח אותו ולצקת אמונה בקרב אותם בני נוער (Linden & Fertman, 1998). מנהיגות אינה שמורה רק לקומץ נבחרים, אלא רבים מבני הנוער יכולים לפתח מגיל צעיר כישורי מנהיגות, אשר הולכים ומתעצבים במהלך החיים (קנולר לוי, שורק, 2013) קיימת הסכמה כי כישורי מנהיגות מתחזקים במיוחד אם בגיל הנעורים ובצעדי ההנהגה הראשונים ניתנות לנוער הזדמנויות להוביל, ליטול סיכונים, ללמוד מהצלחות ו/או מכישלונות (קנולר לוי, שורק 2013).

מאפיינים ייחודיים למנהיגות נוער (בשונה ממנהיגות מבוגרים):

1. **מנהיגות ראשונית** – בגיל ההתבגרות חווים בני הנוער עשייה מנהיגותית בפעם הראשונה. זהו חוויה חדשה ומעצבת.
2. **מנהיגות סוערת/אנרגטית** – כשם שגיל ההתבגרות מתאפיין בסערת רגשות כך גם ביטויי המנהיגות מאופיינים בסערות ובתהליכים שפורצים באופן מפתיע.
3. **מנהיגות אידיאולוגית לא רציפה** – בגיל ההתבגרות ניתן להבחין בשינויים קיצוניים של תפישות אידיאולוגיות, כך גם המנהיגות מאופיינת באידיאולוגיות שיכולות להשתנות.

זירות לקיומה של מנהיגות נוער:

מנהיגות נוער לנוער – בני נוער מנהיגים בני נוער בגילם או בגילאים קטנים יותר שמדברים את אותה השפה ועם אותם קודים תרבותיים, מאפייני גיל ובכך ההשפעה שלהם יכולה להיות רבה יותר מהשפעת מבוגרים על בני הנוער.

מנהיגות נוער למבוגרים – פניה של בני נוער למבוגרים יכולה להיות בעלת השפעה ומשמעותית יותר מאשר מבוגרים למבוגרים

מנהיגים מדברים על הנוער:

בן גוריון - דמות האדם בישראל פירושה קודם-כל - דמות הנוער בישראל.

מרטין בובר - הנוער הוא הסיכוי הנצחי לאושר של האנושות.

יצחק רבין - ואם יש משהו שצריך לייחד נוער – זו מרדנות נגד מוסכמות. לא מרדנות לשם מרדנות, אלא מרדנות לשם שינוי.

שמעון פרס - ההשקעה הכי טובה היא בילדים - אם לא נזרע היום, לא יהיה מה לקצור מחר.

ידע - מעשה של מנהיגות

מעשה מנהיגות הוא בעצם ניד המשאבים העומדים לרשותנו (האנושיים והארגוניים) על מנת להתמודד עם האתגרים הניצבים מולנו. מעשה המנהיגות הם מעשים החורגים מגבולות המוכר והבטוח על מנת לשרת ולהיטיב. לא תחזוק הקיים, אלא חריגה ממנו לטובת טוב כללי כלשהו (דרי, 2009)

כל יום מספק לכל אחד מאיתנו הזדמנויות לגלות מנהיגות: להעלות את השאלות החשובות, לפנות לערכים החשובים באמת ולהעלות על פני השטח קונפליקטים לא פתורים. בכל יום יש לנו הזדמנות להשפיע על חייהם של הסובבים אתנו (חפץ וילנסקי, 2007).

מרבית המקרים של שינוי הובלו על ידי אנשים אלמוניים, שעשו מעשה של מנהיגות. מעשה זה יכול להיות חד פעמי, להימשך שבוע, חודש, שנה, עשור או חיים שלמים. אפילו הגנה של ילד אחד על ילד שקבוצת ילדים נטפלים אליו היא מעשה מנהיגות. זה קורה כל הזמן. לכם (הילדים והנוער), לשכן שלכם ולהורכם (חמו לוטם, מעשה מנהיגות 2012).

מעשה המנהיגות לרוב נובע מערכי ליבה ויסוד, דוגמא למעשה כזה היא מרדכי אנילביץ שצמח בתנועות הנוער, והוביל את מרד גטו ורשה. מנהיג צעיר בן 24 שמעשה המנהיגות שלו ומותו במרד גטו ורשה נחרטו בהיסטוריה של עם ישראל. חיינו היו קצרים, אך מנהיגותו פורצת, והוא הפך לסמל האומץ וההקרבה של השואה. כמו מרדכי אנילביץ, מעשי מנהיגות רבים נובעים מהאידיאלים והערכים הכי בסיסיים (חמו לוטם, מעשה מנהיגות 2012).

לעיתים, מעשי המנהיגות נובעים ממצוקה או אילוף- דוגמא רלבנטית למעשה מנהיגות שנולד ממצוקה הוא המעשה של דפני ליף- המחאה החברתית של קיץ 2011 החלה במעשה מנהיגות פשוט של אישה צעירה אחת. דוגמא נוספת: נועם שליט, אביו של גלעד שליט שנחטף, גילה בעצמו כוחות מנהיגות מול מצוקה אינסופית, כוחות שגרמו לו להחליט לשנות כיוון. הוא גילה את המנהיגות שבתוכו. הוא החליט שהוא רוצה יכול וצריך להמשיך ולהקדיש מיכולותיו לציבור (חמו לוטם, מעשה מנהיגות 2012).

